

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67388624, fakss 67388634, e-pasts pasts@ptac.gov.lv, www.ptac.gov.lv

SIA „Extra Credit”
Reģ. Nr. 40103548796
Skanstes ielā 52
Rīgā, LV-1013

LĒMUMS**patērētāju kolektīvo interešu pārkāpuma lietā****Rīgā**

14.10.2021.

Nr. 19-pk

Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 51.pants nosaka, ka administratīvo lietu izskata iestāde atbilstoši savai kompetencei, kas tai piešķirta ar normatīvo aktu. Tādējādi Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – PTAC) savas kompetences ietvaros un pēc savas iniciatīvas, pamatojoties uz Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma (turpmāk – NKAL) 15.panta pirmās daļas 1.punktu, kas nosaka, ka uzraudzības iestāde veic komercprakses uzraudzību atbilstoši iestādes noteiktajām uzraudzības prioritātēm, izvērtējot iespējamā pārkāpuma ietekmi uz patērētāju kolektīvajām interesēm, kā arī nodrošinot līdzsvarotu komercprakses īstenotāju darbības uzraudzību pēc savas iniciatīvas, tai skaitā pamatojoties uz personas iesniegumu. Līdz ar to PTAC ir izvērtējis SIA „Extra Credit” (turpmāk – Sabiedrība) īstenotās komercprakses, izvērtējot patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanā pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas, atbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likumam (turpmāk – PTAL) un NKAL prasībām.

[1] Ņemot vērā iepriekš minēto, 2019.gada 7.oktobrī, saņemot Ekonomikas ministrijas pavadvēstuli ar lūgumu izvērtēt pavadvēstulei pievienotos dokumentus un dokumentos minētā patērētāju kredītdevēja komercprakses atbilstību normatīvo aktu prasībām, PTAC, iepazīstoties ar tā rīcībā nodotajiem materiāliem, 2019.gada 14.oktobrī uzsāka administratīvo lietu par Sabiedrības īstenotās komercprakses, pieļaujot PTAL 8.panta 2.², 2.³ un 2.⁸ daļas prasību pārkāpumu, atbilstību patērētāju tiesību aizsardzību regulējošo normu prasībām un atbilstību NKAL 4.panta pirmajai un otrajai daļai, 6.pantam un 7.pantam.

[1.1] No Ekonomikas ministrijas atsūtītajiem dokumentiem izrietēja, ka Sabiedrība patērētājam:

- piedāvājusi kredītēšanas līgumu ar PTAL 8.panta 2³ daļā neatbilstošām kredīta kopējām izmaksām, piemērojot vairāk nekā 5 reizes lielāku komisijas maksu par aizdevuma summas atmaksas termiņa pagarināšanu, gadījumos, kad patērētājs nevar un/vai nevēlas sagādāt Sabiedrības pieprasītos dokumentus atkārtotai maksātspējas izvērtēšanai, un līdz ar to Sabiedrības patērētāja kredītēšanas līguma izmaksas nav samērīgas un neatbilst godīgai darījumu praksei saskaņā ar PTAL 8.panta 2² daļu;
- izsniegusi aizdevuma summu ar atmaksas nosacījumu vienā maksājumā termiņā līdz 30 dienām, kas vairāk nekā divas reizes pārsniedz PTAL 8.panta (2⁸) daļas 1) punktā maksimāli pieļaujamo;

- Kredītlinijas summas izsniegšanas apstiprinājumā, norādot kopējās atmaksājamās summas lielumu, sniegusi maldinošu informāciju par faktiskā – pēc 30 dienām veicamā maksājuma lielumu;
- Kredītlinijas summas izsniegšanas apstiprinājumā nav norādījusi aizņēmuma likmi gadā atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.691 “Noteikumi par patērētāja kredītēšanu” (turpmāk – Noteikumi Nr.691) 56.6.apakšpunktā izvirzītajai prasībai;
- pretēji PTAL 8.panta 4¹ daļā noteiktajai prasībai pašai Sabiedrībai iegūt ziņas no personas datu apstrādei izveidotajām datu bāzēm par personas ienākumiem un saistībām pie citiem kredīta devējiem, pieprasījusi šīs ziņas sagādāt pašam patērētājam.

Līdz ar to, iepazīstoties ar PTAC rīcībā nodotajiem materiāliem, PTAC konstatēja, ka Sabiedrība **ir īstenojusi profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi NKAL 6.panta izpratnē**, kura būtiski negatīvi ietekmē patērētāja ekonomisko rīcību, ņemot vērā, ka patērētājam piedāvāts kredīta produktu (Kredītlinija) ar PTAL 8.panta 2³ daļā neatbilstošām kredīta kopējām izmaksām dienā (nosakot pagarināšanas maksas, kas vairākkārt pārsniedz 0,07% dienā, gadījumos, kad patērētājs nespēj vai negrib iesniegt Sabiedrības pieprasītos dokumentus, kurus PTAL 8.panta 4¹ daļā noteiktajā kārtībā uzdots iegūt pašai Sabiedrībai) un izsniegta PTAL 8.panta 2⁸ daļas 1.punktam neatbilstošas aizdevuma summa ar atmaksas nosacījumu - vienā maksājumā pēc 30 dienām.

[1.2] Ņemot vērā konstatēto pārkāpumu, PTAC 2019.gada 26.novembra Sabiedrībai adresētajā vēstulē Nr.3.3.-7/11951/F-268 (turpmāk – Pieprasījums 1) norādīja sekojošo:

PTAL 8.panta 2.² daļa nosaka, ka patērētāja kredītēšanas līguma izmaksas ir samērīgas un atbilstošas godīgai darījumu praksei un kredīta kopējās izmaksas patērētājam aprēķina normatīvajos aktos par patērētāju kredītēšanu noteiktajā kārtībā;

2019.gada 1.jūlijā stājās spēkā Latvijas Republikas Saeimā 2018.gada 4.oktobrī pieņemtie grozījumi, PTAL 8.panta 2.³ daļā, paredzot: “*Par šā panta 2.² daļā minētajām prasībām neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kuras pārsniedz 0,07 procentus dienā no kredīta summas. Kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu patērētājam nepiemēro tādiem patērētāju kredītēšanas līgumiem, kurus noslēdzot kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu.*” Saskaņā ar PTAL 8.panta 2³ daļas pēdējo teikumu citi izņēmumi, kas dotu tiesības komersantam neattiecināt kredīta kopējo izmaksu aprobežojumu uz patērētāju kredītēšanas līgumiem, nav paredzēti.

PTAC ieskatā, ņemot vērā šāda kredītēšanas produkta (izsniedzot aizdevumu ar atmaksu vienā maksājumā un iespēju pagarināt pēc 30 dienām) vēsturisko izmantošanas veidu, patērētāju paradumus, PTAL 8.panta 2.³ daļā noteikto ierobežojumu, Sabiedrība, pretēji labai ticībai un profesionālajai rūpībai, izdara spiedienu uz patērētājiem, kā arī izmanto mākslīgu juridisko konstrukciju, lai pēc būtības apietu PTAL 8.panta 2.³ daļā noteikto ierobežojumu kredīta kopējām izmaksām.

PTAL 8.panta 4.¹ daļā kredīta devējam ir noteikts pienākums izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas, **nevis brīdī**, kad patērētājs, nespējot atmaksāt uz atmaksas nosacījumiem vienā maksājumā, īstermiņā – līdz 30 dienām saņemtu PTAL 8.panta 2.⁸ daļas 1.punktam neatbilstoša lieluma aizdevumu, lūdz šī aizdevuma pagarināšanu.

Vienlaikus PTAC Pieprasījumā 1 norādīja, ka normatīvie akti neaizliedz komersantam atjaunot savā rīcībā esošo finanšu informāciju par patērētāju un veikt atkārtotu patērētāja maksāspējas izvērtēšanu jebkurā no līguma izpildes brīžiem, taču, ja šī izvērtēšana atbilstoši PTAL 8.panta 4.¹ daļai noteiktajam balstās “*(..) uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm (turpmāk – datubāze) par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi, kuras iegūtas normatīvajos aktos par fizisko personu datu aizsardzību un piekļuvi datubāzēm noteiktajā kārtībā (..)*”, tad no PTAL 8.panta

4.¹ daļas tā brīža redakcijas izriet, ka komersantam pašam ir pienākums šīs ziņas iegūt nevis pieprasīt, lai tās sagādā patērētājs.

[2] Vienlaikus PTAC Pieprasījumā 1 saskaņā ar PTAL 25.panta ceturtais daļas 4., 4.¹, un 6.¹punktu, NKAL 15.panta otro daļu, pieprasīja Sabiedrībai līdz 2019.gada 15.decembrim sniegt izvērstu rakstveida skaidrojumu.

[3] 2019.gada 2.decembrī PTAC saņēma Sabiedrības vēstuli Nr.EXC-021210-01 (turpmāk – Skaidrojums 1), kurā Sabiedrība norādīja, ka tās lietvedībā nav atrodams attiecīgais patērētāja kreditēšanas līgums un lūdza PTAC nodrošināt iepazīties ar no Ekonomikas ministrijas pārsūtītā patērētāja iesnieguma pielikumiem, kā arī pagarināt Sabiedrībai atvēlēto laiku atbildes sagatavošanai uz PTAC Pieprasījumā 1 uzdotajiem jautājumiem.

[4] 2019.gada 13.decembrī PTAC vēstulē Nr.3.3.-7/12630/F-268 (turpmāk – Pieprasījums 2) informēja Sabiedrību par atbildes sagatavošanas uz Pieprasījumā 1 uzdotajiem jautājumiem termiņa pagarināšanu līdz 2020.gada 3.janvārim, kā arī Pieprasījuma 2 pielikumos nosūtīja Sabiedrībai no Ekonomikas ministrijas pārsūtītos pielikumus.

[5] 2020.gada 3.janvārī PTAC saņēma Sabiedrības vēstuli Nr.EXC-030120-01 (turpmāk – Skaidrojums 2) kā atbildi uz PTAC Pieprasījumā 1 uzdotajiem jautājumiem. Iepazīstoties ar Sabiedrības Skaidrojumā 2 ietvertajām atbildēm, PTAC pirmšķietami konstatēja, ka Sabiedrība:

[5.1.] **neatzina nevienu** no Pieprasījuma 1 3.1.-3.3. un 3.5.apakšpunktā norādītajiem pārkāpumiem;

[5.2.] **nesniedza atbildi** par aizņēmuma likmes gadā nenorādīšanu atbilstoši Noteikumos Nr.691 izvirzītajām prasībām.

[6] Atbildot uz PTAC Pieprasījuma 1 3.1. apakšpunktā saskatīto Sabiedrības pārkāpumu, piedāvājot slēgt kreditēšanas līgumu ar PTAL 8.panta 2.³daļā neatbilstošām kredīta kopējām izmaksām, piemērojot patērētājam konkrētajā gadījumā 5 reizes lielāku komisijas maksu par aizdevuma summas atmaksas termiņa pagarināšanu, gadījumos, kad patērētāji nevar un/vai nevēlas sagādāt Sabiedrības pieprasītos dokumentus atkārtotai maksātspējas izvērtēšanai, Sabiedrība Skaidrojuma 2 [4.] punktā norādīja, ka:

“Jēdziens “kredīta kopējās izmaksas patērētājam” Latvijas normatīvajos aktos ir ticis pārņemts no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem (turpmāk – PKD)(.)

(.) PKD 3.panta g) punkta kredīta kopējās izmaksas patērētājam ir definētas kā “visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodokļi un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jamaksā saistībā ar kredītlīgumu un kas ir kreditoram zināmi, izņemot notāra izmaksas, kas saistītas ar papildu pakalpojumiem saistībā ar kredītlīgumu, jo īpaši apdrošināšanas prēmijas, ja turklāt pakalpojuma līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, vai nu lai vispār saņemtu kredītu, vai lai to saņemtu ar izsludinātajiem noteikumiem un nosacījumiem”. Identiska kopējo izmaksu patērētājam definīcija ir iekļauta PTAL 1.panta 9) punktā. (.)

(.) lai kādu no kādu no ar kredīta saistītajiem maksājumiem uzskatītu par ietilpstošu “kredīta kopējās izmaksās”, šīm izmaksām ir jāatbilst visiem uzskaitītajiem kritērijiem, pretējā gadījumā izmaksas neietilpst “kredīta kopējās izmaksās” un cēloņsakarīgi uz tām netiek attiecinātas kredīta kopējo izmaksu ierobežojums līdz 0,07% dienā. (.)

(.) tuvākajā laikā Eiropas Savienības tiesa precīzēs jēdziens “kredīta kopējās izmaksas” tvērumu, tostarp attiecībā uz jautājumu vai kredīta kopējās izmaksās ir jāietver arī tāds papildu pakalpojums kā kredīta pagarināšanas maksa (.)

(.) No PKD ietvertā “kredīta kopējo izmaksu patērētājam” jēdziena izriet, ka kredīta

kopējās izmaksās patērētājam iekļaujamas arī izmaksas par papildu pakalpojumiem, ja tiek izpildīts kaut vai viens no sekojošiem nosacījumiem:

- papildu pakalpojuma līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, lai saņemtu kredītu;

- papildu pakalpojuma līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, lai saņemtu kredītu ar piedāvātajiem noteikumiem un nosacījumiem (..)”.

[7] Iepazīstoties ar Sabiedrības Skaidrojumā 2 sniegtajiem argumentiem, PTAC 2021.gada 3.septembra vēstulē Nr.7.4.-6/7882/F-268 (turpmāk – Pieprasījums 3) vērsa Sabiedrības uzmanību uz vairākiem būtiskiem normatīvo aktu un tiesu prakses aspektiem. PTAC Pieprasījumā 3 Sabiedrībai secināja, ka Sabiedrība atbilstoši NKAL 6. un 7.pantā noteiktajam ir īstenojusi profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi, kā arī atbilstoši NKAL 10.panta 1.punktam īstenojusi maldinošu noklusēšanu, kas būtiski negatīvi ietekmē patērētāja ekonomisko rīcību.

Vienlaikus, ņemot vērā iepriekš minēto, PTAC saskaņā ar PTAL 25.panta ceturtās daļas 4., 4.¹, un 6.¹punktu, NKAL 15.panta otro daļu, Pieprasījumā 3 pieprasīja Sabiedrībai līdz 2021.gada 20.septembrim sniegt PTAC papildus informāciju un informēja par Sabiedrības ir tiesībām izteikt viedokli un argumentus rakstveida formā administratīvajā lietā.

[8] 2021.gada 6. septembrī PTAC saņēma Sabiedrības vēstuli Nr.EXC-9-091 (turpmāk – Vēstule), kurā Sabiedrība lūdza PTAC pagarināt rakstveida argumentu izklāstu saistībā ar Pieprasījumā 3 minēto, kā arī Pieprasījumā 3 pieprasītās informācijas sagatavošanu līdz 2021.gada 30.septembrim, ņemot vērā apstākli, ka daļai Sabiedrības darbinieku tiek nodrošināts darbs attālināti.

Iepazīstoties ar Sabiedrības Vēstulē izteikto lūgumu, PTAC 2021.gada 9.septembra atbildes vēstulē Nr.7.4.-6/8061/F-268 pagarināja Sabiedrības atbildes sniegšanas termiņu saistībā ar Pieprasījumā 3 norādīto līdz 2021.gada 30.septembrim.

[9] 2021.gada 30.septembrī PTAC saņēma Sabiedrības vēstuli Nr.EXC-9-105 (turpmāk – Skaidrojums 3) kā atbildi uz PTAC 2021.gada 3.septembra Pieprasījumu 3. Iepazīstoties ar Sabiedrības Skaidrojumā 3 minēto, PTAC konstatē, ka Sabiedrība turpina nepiekrīst PTAC Pieprasījumā 1 un Pieprasījumā 3 saskatītajiem pārkāpumiem attiecībā uz normatīvo aktu prasību neievērošanu, piekrīt kompromisa risinājuma meklēšanai tikai atsevišķās detaļās nevis novērst pārkāpumu pēc būtības, ka arī aicina PTAC izbeigt administratīvā pārkāpuma lietu, aprobežojoties ar vērtējuma sniegšanu Sabiedrības Skaidrojumā 3 paustajiem piedāvājumiem darbības neatbilstības novēršanā.

[9.1] Sabiedrība Skaidrojumā 3 paskaidro, ka:

“Sabiedrība nav radījusi kredīta produktu, ar kuru tiek apiets PTAL 8.panta 2.⁸ daļas 1.punktā noteiktais maksimālas summas izsniegšanas ierobežojums, bet gan savu (Sabiedrības) līdz PTAL izmaiņu spēkā stāšanās sniegto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu pielāgojusi spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un konkrētās normas mērķim – ierobežot aizdevumus, kuru atmaksa ir paredzēta tikai vienā maksājumā termiņa beigās.

Sabiedrība norāda, ka likumdevējs 2018.gadā piedāvājis PTAL 8.panta 2.⁸ daļas redakciju, vadīties no apsvērumiem, ka patērētājiem grūtības atmaksāt kredītu pastiprina fakts, ka visa summa jāatgriež vienā maksājumā, tādejādi ierobežojuma maksimālā summa būtu attiecināma šāda veida kredītiem, savukārt Sabiedrības ieskatā, tā, piedāvājot aizdevumu ar tiesībām to atgriezt divos maksājumos, ir izveidojusi patērētājam labvēlīgāki kreditēšanas pakalpojumu.

Apstākļi, ka patērētājiem īsi pirms otrā maksājuma dienas jeb gala atmaksas termiņa tiek izsniegta līdz iepriekš piešķirtajam limitam pieejamā summa, kas tūlītēji ir jāatmaksā, Sabiedrība norāda uz kreditēšanas sektorā vispārpieņemto praksi – kredītlīnijas izmaksāt

vairākos maksājumos iepriekš piešķirtā kredīta limita ietvaros, kā arī velk paralēles ar kredītiestāžu patērētājiem piedāvātajam kredītkartēm, kur arī viens no līgumu veidiem paredz visa izmantotā limita atmaksu vienu reizi mēnesī, neatkarīgi no tā, vai kredīts paņemts mēneša sākumā vai mēneša pēdējā dienā. Sabiedrība uzskata, ka tās darbības funkcionalitāte neatpaliek no komercbanku sniegtajiem pakalpojumiem.

Sabiedrības ieskatā tās līgumi ar patērētājiem sastādīti tā, ka par kredītlīnijas līguma termiņu klients tiek informēts saskaņā ar normatīvo tiesību aktu prasībām pirms tas ir uzņēmies kredītiestāžu līguma saistības, Sabiedrības klientiem viņu personīgajā klientu profilā Sabiedrības interneta vietnē www.bino.lv vienmēr ir pieejama visa aktuālā informācija par savu kredītlīniju, klients vienmēr tiek informēts par kredītlīnijas atmaksas datumu, t.sk. piesakoties kredīta papildu summai esošās kredītlīnijas ietvaros, klientam esot iespēja neņemt papildus summu un pieteikties jaunai kredītlīnijai ar atmaksas grafiku divos maksājumos termiņā no 10 līdz 30 dienām, līdz ar to Sabiedrība mērķis neesot apzināti virzīt klientus uz aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu.

Sabiedrība vienmēr ievērojusi normatīvajos aktos un Eiropas Savienības Tiesas 16.07.2020. spriedumā lietā C-686/19 SIA "Soho Group" noteiktā jēdziena "kredīta kopējās izmaksas patērētājiem" iekļaušanu aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas maksās, kā pierādījumu pievienojot ekrānšāviņu pirmšķietami 18.09.2021 Sabiedrības klientam ierakstīto rēķinu: (...) kurā, Sabiedrības ieskatā, esot redzams, ka aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas maksa ir vienāda gan gadījumā, kad Sabiedrības klients pats iesniedz dokumentus maksātspējas vērtēšanai, gan gadījumos, kad klients izvēlas papildus piedāvāto pakalpojumu – datu automatizētu iegūšanu, taču pēdējais klientiem tiek piedāvāts kā brīvprātīgs papildus pakalpojums, kas neizrietot no savstarpējām līgumattiecībām un neesot saistīta ar starp pusēm spēkā esošo kredītlīnijas līgumu.

Vienlaikus Sabiedrība pirmšķietami atzīst, ka šāda – papildpakalpojuma piedāvāšana bez līgumattiecībām attiecībā pret patērētājiem nav leģitīma un pati rosina, ka turpmāk tā saviem klientiem piedāvās noslēgt atsevišķu ar kredītlīnijas līgumu nesaistītu papildus pakalpojuma līgumu par datu automatizētu iegūšanu gadījumos, kas klients vēlēšies Sabiedrībai nepieciešamās informācijas iegūšanu uzticēt pašai Sabiedrībai nevis iegūt to patstāvīgi.

Pienākums vērtēt patērētāja maksātspēju tika pārņemts no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (turpmāk – Direktīva 1) 8. pantu. No Direktīvas 1 preambulas 26. apsvēruma un 8. panta 1. daļas izriet, ka tās mērķis ir atbildīga kredītlīguma noslēgšana, kas it īpaši nozīmē, ka kreditoriem vajadzētu būt pienākumam pārbaudīt katra atsevišķa patērētāja kredītspēju [maksātspēju]. Šis mērķis prasa, lai kreditors pārlicinās par kredītlīguma pretendenta kredītspēju, izmantojot metodi vai metodes, kuras viņš uzskata par vispiemērotākajām. Šī pārbaude var tikt veikta, izmantojot apliecinošus dokumentus par finansiālo situāciju, piem., paziņojumus par algu, bankas kontu pārskatus un vēsturi, nodokļa paziņojumu, bet ne tikai. Piemēram, nevar tikt izslēgts, ka kreditoram, kurš nodibina ilgtermiņa komercattiecības ar atsevišķiem klientiem, jau ir iepriekšējās zināšanas par aizdevuma pretendenta finansiālo stāvokli¹.)

Sabiedrības ieskatā darba devēja izziņa ir ļāvusi tai iegūt aktuālos datus par klienta nodarbinātības statusu un materiālo stāvokli, jo informācija publiskajos reģistros var parādīties ar vairāku mēnešu nobīdi, kas ne vienmēr sniedz pilnīgu priekšstatu par klienta aktuālo situāciju. Sabiedrība norāda, ka darba devēja izziņas pieprasīšana darbiniekiem ir bez maksas un tās ir darbinieka tiesības saskaņā ar Darba likumu. Darba devēja izziņa esot samērīgs uz Direktīvas 1 mērķiem atbilstošs veids kā iegūt svarīgu informāciju patērētāja pieteikuma kvalitatīvai izvērtēšanai.

¹ atsauce uz Ģenerālvokāta Nilsa Vāla Secinājumi, sniegti 2014. gada 11. septembrī Lietā C-449/13, paragrāfs Nr. 52; pieejami: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:62013CC04>

Sabiedrība uzskata, ka tiesības tai pieprasīt patērētājiem iesniegt ienākumus apliecināšanos dokumentus maksātspējas izvērtēšanai pirms aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas izriet ne tikai no iepriekš minētās Direktīvas 1 par patēriņa kredītlīgumiem, bet arī no PTAL 8.panta (4¹) un (4⁴) daļās noteiktā, ka patērētājiem ir pienākums pēc kredīta devēja pieprasījuma sniegt informāciju par saviem ienākumiem un izdevumiem, līdz ar to Sabiedrība neizprotot PTAC secinājuma pamatoību, ka no PTAL 8.panta (4¹) daļas redakcijas izriet komersanta paša pienākums šīs ziņas iegūt nevis pieprasīt, lai tās sagādā patērētājs.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Sabiedrībai nerodoties šaubas par savām tiesībām atjaunot tās rīcībā esošo finanšu informāciju par patērētāju un veikt atkārtotu patērētāja maksātspējas izvērtēšanu jebkurā no līguma izpildes brīžiem, pieprasot patērētājiem sniegt informāciju par saviem ienākumiem un izdevumiem.

Sabiedrība uzskata par nepamatotu PTAC vērtējumu, ka ātrās maksātspējas vērtēšanas procedūras gaitā Sabiedrība pieņem un ietur “ātrās maksātspējas vērtēšanas komisiju”, savukārt patērētāju ienākumus apliecināšanos dokumentus nemaz neiegūst un nevērtē, un bez iebildumiem un papildus informācijas iegūšanas pagarina aizdevuma atmaksas termiņu.

Vienlaikus Sabiedrība atzīst, ka veicot klientu lietu manuālo auditu, kuri veikuši samaksu par papildus pakalpojumu (datu automatizētu iegūšanu) datu migrācijas periodā ir konstatētas astoņas tehniskas kļūdas, kad nav noticis savienojums ar KIB uzturēto kredītinformācijas biroja datu bāzi un šajos astoņos gadījumos, neskatoties uz ienākumu apliecināšo dokumentu trūkumu, aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšana ir veikta.

Situācijas risinājumam Sabiedrība jau esot sazinājusies ar klientiem, no kuriem nepamatoti ieturēta “ātrās maksātspējas vērtēšanas komisija”, piedāvājot tiem veiktos maksājumu novirzīt aizdevuma dzēšanai, savukārt nākotnes kļūdu izslēgšanai Sabiedrība atjaunojusi kārtību, kādā tā izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu un sniedz patērētāju kredīšanas pakalpojumus, iekļaujot tajā punktu, ka Sabiedrība, konstatējot jebkādas tehniskas problēmas vai darbinieku kļūdas iekšējos procesos, kam ir negatīva ietekme uz konkrēto klientu, sazinās ar skarto klientu, lai piedāvātu ērtāko un izdevīgāko risinājumu esošajai situācijai (piemēram, piedāvājot aizdevuma atmaksas grafiku, saistību atlikuma pārskatīšanu utt.).

Sabiedrība nesaskata pārkāpumu savā rīcībā saskaņā ar Noteikumu Nr.691 56.6.punktu patērētāju kredīšanas līgumā skaidri un lakoniski nenorādot aizņēmuma likmi. Sabiedrības ieskatā jēdziens “aizņēmuma likme” neuzliek par pienākumu kreditoram izteikt aizņēmuma likmi gadā, bet gan uzliek par pienākumu katru gadu piemēroto aizņēmuma likmi izteikt kā fiksētus vai mainīgus procentus. Turklāt Sabiedrība patērētājiem piedāvājot kredītlīniju ar termiņu līdz 30 dienām, līdz ar ko procentu likme izteikta gadā patērētājam dotu maldīgu priekšstatu par kredīta izmaksām, tāpēc Sabiedrība aizņēmuma likmi kredītlīnijas līgumos norāda kā izteiktu procentus dienā. Vienlaikus Sabiedrība piedāvā veikt izmaiņas savā kredītlīnijas līgumā norādītajā aizņēmuma likmē, kas turpmāk tiks izteikta kā aizņēmumu likme gadā, ja vien PTAC ieskatā šāda aizņēmumu likmes norādīšana būs labvēlīgāka patērētājam.”

[9.2] Atsevišķi Sabiedrība Skaidrojumā 3, atbildot un PTAC pieprasīto informāciju par klientu skaitu, no kuriem saņemta “ātrās maksātspējas vērtēšanas komisija”, informē, ka laikā kopš 2019.gada 1.jūlija aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu, neiesniedzot maksātspējas vērtēšanai nepieciešamos dokumentu, bet izmantojot Sabiedrības piedāvāto pakalpojumu automatisko klienta maksātspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu iegūšanu, ir veikusi (..) Sabiedrības klienti, pakalpojumu izmantojot 78 133 reizes, kopumā samaksājot 2 474 944 EUR.

Izvērtējot PTAC rīcībā esošos lietas materiālus un Sabiedrības Skaidrojumā 3 minēto, PTAC informē:

[10] NKAL 1.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka darbība (uzvedība, apgalvojums,

komerciāla saziņa, tirgvedība) vai bezdarbība (noklusējums), kas tieši saistīta ar tirdzniecības veicināšanu, preces (ķermeniskas vai bezķermeniskas lietas) pārdošanu vai pakalpojuma sniegšanu patērētājam, ir komercprakse. NKAL 1.panta otrā daļa paredz, ka citi šā likuma termini un jēdzieni lietoti PTAL izpratnē. No iepriekš minētajām definīcijām izriet, ka Sabiedrības rīcība, slēdzot ar patērētājiem vienošanās par kredīta atmaksas termiņa atlikšanu (pagarināšanu) ir komercprakse NKAL izpratnē, jo šāda darbība ir tieši saistīta ar pakalpojumu sniegšanu patērētājam. Savukārt saskaņā ar NKAL 1.panta pirmās daļas 1.punktu Sabiedrība ir atzīstama par komercprakses īstenotāju, kas konkrēto komercpraksi īsteno savas saimnieciskās darbības ietvaros.

[11] NKAL 4.panta pirmajā daļā un otrās daļas 1.punktā ir noteikts, ka negodīga komercprakse ir aizliegta. Komercprakse ir negodīga, ja tā neatbilst profesionālajai rūpībai un būtiski negatīvi ietekmē vai var būtiski negatīvi ietekmēt tāda vidusmēra patērētāja, vai tādas patērētāju grupas vidusmēra pārstāvja ekonomisko rīcību attiecībā uz precī vai pakalpojumu, kam šī komercprakse adresēta vai ko tā skar, savukārt 2.punktā ietverta atsaucē uz maldinošas komercprakses aizliegumu. Savukārt NKAL 6.pants paskaidro, ka komercpraksi uzskata par profesionālajai rūpībai neatbilstošu, ja tā netiek veikta ar tāda līmeņa prasmi un rūpību, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt un kas atbilst attiecīgajā saimnieciskās vai profesionālās darbības jomā vispārējam godīgam tirgus praksei un labas ticības principam.

Saskaņā ar NKAL 7.panta pirmo daļu par patērētāja ekonomisko rīcību negatīvi ietekmējošu uzskata tādu komercpraksi, kura būtiski ierobežo patērētāja iespēju pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu un kuras rezultātā patērētājs var pieņemt tādu lēmumu par līguma slēgšanu, kādu citādi nebūtu pieņēmis.

Savukārt atbilstoši NKAL 7.panta otrās daļas 1.punktam par patērētāja pieņemtu lēmumu slēgt līgumu jebkurā gadījumā uzskatāms patērētāja lēmums iegādāties precī vai saņemt pakalpojumu, vai atturēties no šādas rīcības. No konkrētajām normām izriet, ka, vērtējot komercprakses atbilstību normatīvo aktu prasībām, nav obligāts nosacījums, ka patērētājam līgums ir jānoslēdz. Respektīvi, pietiek vien, ja komercprakses ietekmē patērētājs pieņem lēmumu iegādāties precī, vai saņemt pakalpojumu vai atturēties no šādas rīcības, kā arī pieņem lēmumu iegādāties to uz konkrētiem noteikumiem, jo tikai pēc konkrēta lēmuma pieņemšanas patērētājs rīkojas, piemēram, uzsāk preces/pakalpojuma iegādes darbības, apmeklē pakalpojumu sniegšanas vietu vai pakalpojuma sniedzēja mājaslapu u.tml., un konkrētā patērētāja rīcība jau ir atzīstama par komercprakses sekām, kuras ietvaros var tikt ietekmēta arī patērētāja ekonomiskā rīcība.

[11.1] PTAC paskaidro, ka Sabiedrības īstenoto komercpraksi PTAC vērtē no vidusmēra patērētāja uztveres viedokļa, ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/29/EK (2005.gada 11.maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr.2006/2004 („Negodīgas komercprakses direktīva”) (turpmāk – Direktīva 2), un Eiropas Kopienas tiesas (turpmāk – EKT) praksē norādītos vidusmēra patērētāja kritērijus – patērētājs, kurš ir pietiekoši zinošs un labi informēts, kā arī pietiekoši vēriņš un piesardzīgs (skat. Direktīvas 2 preambulas 18.punkts; EKT C-112/99, 52.paragrāfs; C-44/01, 55.paragrāfs; C- 356/04, 78.paragrāfs; C-381/05, 23.paragrāfs). Minētais PTAC viedoklis izriet arī no Direktīvā 2 noteiktā: saskaņā ar Direktīvas 2 preambulas 11.punktu, ar šo direktīvu ir sasniedzama augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzība, nosakot vienotu vispārēju aizliegumu tādai negodīgai komercpraksi, kas kropļo patērētāju saimniecisko rīcību. Direktīvas 2 2.panta e) punkts nosaka, ka, „būtiski kropļot patērētāja saimniecisko rīcību” nozīmē izmantot komercpraksi, lai būtiski mazinātu patērētāja spējas pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu, tādējādi liekot patērētājam pieņemt tādus lēmumus par darījuma veikšanu, kādus viņš citādi nebūtu pieņēmis. Savukārt saskaņā ar Direktīvas 2 2.panta k) punktu „lēmums veikt darījumu” ir jebkurš patērētāja pieņemts lēmums par to, vai, kā un pēc kādiem noteikumiem veikt

pirkumu, vai veikt pilnus vai daļējus maksājumus, paturēt produktu vai no tā atbrīvoties, vai attiecībā uz to izmantot līgumtiesības, neatkarīgi no tā, vai patērētājs nolemj rīkoties vai no rīcības atturēties. Iepriekš minētā Direktīvas 2 interpretācija izriet arī no Eiropas Komisijas publicētajām Negodīgas komercprakses direktīvas vadlīnijām (skatīt, http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/Guidance_UCP_Directive_en.pdf).

[11.2] Negodīgas komercprakses jēdziena vispārīga interpretācija vienīgi no gramatiskā viedokļa vai citu normatīvo aktu kontekstā nav pamatota un pietiekama (sk. *Augstākās tiesas 2014.gada 22.decembra sprieduma lietā SKA-170/14 /A420807710 9.punktu*). Pie secinājuma, ka pieteicēja ir veikusi negodīgu komercpraksi, var nonākt, vienīgi vērtējot kompleksu pieteicējas rīcību (sk. *Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 1.apriļa sprieduma lietā Nr.42254511 9.3.punktu*). Arī Eiropas Savienības tiesa ir paskaidrojusi, ka komercprakse var tikt uzskatīta par negodīgu Direktīvas 2005/29 5.panta 2.punkta izpratnē tikai tad, ja ir izpildīts dubults nosacījums, pirmkārt, tai ir jābūt pretrunā profesionālās rūpības prasībām un, otrkārt, attiecībā uz produktu būtiski jākropļo vai jāvar būtiski kropļot vidusmēra patērētāja saimniecisko rīcību. Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka saskaņā ar šīs direktīvas preambulas 18.apsvērumu novērtējuma kritērijs ir pietiekami labi informēts, kā arī pietiekami vērīgs un piesardzīgs vidusmēra patērētājs, ievērojot sociālos, kultūras un valodas faktoros (sk. *Eiropas Savienības tiesas 2016.gada 7.septembra sprieduma lietā Nr.C-310/15 32.punktu*).

[11.3] PTAC uzsver, ka Sabiedrībai, īstenojot komercpraksi, ir jāņem vērā, ka par profesionālai rūpībai atbilstošu un par godīgu uzskatāma komercprakse, kas tiek veikta ar tāda līmeņa prasmi un rūpību, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt un kas atbilst attiecīgajā saimnieciskās vai profesionālās darbības jomā vispāratzītai godīgai tirgus praksei un labas ticības principam. Viens no būtiskākajiem kritērijiem komercprakses vērtēšanai ir vispāratzīta godīga tirgus prakse noteiktā jomā, kas prasa uzņēmējiem veikt savas darbības profesionalitāti un godīgi no saprātīgas personas skatpunkta (sk. *Vītoļņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.gads, 211.lpp*). Viens no būtiskiem kritērijiem, lai praksi atzītu par profesionālajai rūpībai atbilstošu, ir tās atbilstība normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, tai skaitā attiecībā uz pagarināšanas maksu piemērošanu atbilstoši PTAL.

[12] PTAC norāda, ka:

[12.1] PTAL 8.panta 2.² daļa nosaka: “*Patērētāja kreditēšanas līguma izmaksas ir samērīgas un atbilstošas godīgai darījumu praksei. Kredīta kopējās izmaksas patērētājam aprēķina normatīvajos aktos par patērētāju kreditēšanu noteiktajā kārtībā.*” Minētā panta teikums – “*Patērētāja kreditēšanas līguma izmaksas ir samērīgas un atbilstošas darījuma praksei*” ir ģenerāklauzula, kas paredz, ka izmaksām ir jābūt samērīgām ne tikai pirms līguma noslēgšanas vai līguma slēgšanas laikā, bet arī visā līguma darbības laikā. Normas mērķis ir aizsargāt patērētāja kā vājākās līgumslēdzēja puses ekonomiskās intereses, t.sk. patērētāja intereses nenonākt pārlieku lielās parāda saistībās, nodrošināt kredīta kopējo izmaksu samērīgumu.

[12.2] Secīgi, PTAL 8.panta 2.³ daļa, sākot ar 2019.gada 1.jūliju paredz: “*Par šā panta 2.² daļā minētajām prasībām neatbilstošām uzskata tādas kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kuras pārsniedz 0,07 procentus dienā no kredīta summas. Kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu patērētājam nepiemēro tādiem patērētāju kreditēšanas līgumiem, kurus noslēdzot kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu.*”

[12.3] Savukārt PTAL 8.panta 2.⁸ daļā sākot ar 2019.gada 1.janvāri noteikts: “*Patērētāja kreditēšanas līgumā, kas noslēgts uz laiku līdz 30 dienām un paredz kredīta atmaksu vienā maksājumā:*

1) *aizdevuma summa nedrīkst pārsniegt 50 procentus no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmēra. Šis noteikums neattiecas uz kredīta līgumiem, kurus noslēdzot*

kredīta devēja glabāšanā kā nodrošinājums nododama kāda lieta un saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu;

2) aizliegts pagarināt kredīta atmaksas termiņu vairāk nekā divas reizes. Šis noteikums neattiecas uz gadījumiem, kad tiek piedāvāts tāds maksājumu grafiks, saskaņā ar kuru kredīta pamatsumma jāatmaksā pa daļām.”.

PTAC vērš uzmanību, ka likumdevēja 2018.gada 4.oktobrī pieņemtajos grozījumos un papildinājumos, kas bija vērsti uz kredīta kopējo izmaksu ierobežošanu 8.panta 2.³ daļā un īstermiņa kredītā izsniedzamās summas ierobežošanu 8.panta 2.⁸ nepārprotami kā vienīgais izņēmums ir paredzēti patērētāju kreditēšanas līgumi “(..) saskaņā ar kuriem patērētāja atbildība ir ierobežota tikai ar iekļāto lietu.”

[12.4.] Sabiedrības Kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu līgumā lietoto terminu daļā ir:

1) definēts pagarināšanas jēdziens: “*Pagarināšana – Izsniegtās Kredītlīnijas summas lietošanas termiņa pagarināšana no 1 līdz 30 kalendārām dienām, skaitot pēc pēdējā (līdz Pagarināšanai noteiktā) Kredītlīnijas summas atmaksas datuma, par ko tiek samaksāta Pagarināšanas komisija*”;

2) definēts pagarināšanas komisijas jēdziens: “*Kredītlīnijas summas atmaksas termiņa pagarināšanas komisija, ko piedāvājis Aizdevējs un apstiprinājis Aizņēmējs, un kura norādīta Mājaslapā un Aizņēmēja Lietotāja kontā un ko Aizņēmējs pārskaita uz Aizdevēja kontu, lai pagarinātu Kredītlīnijas summas atmaksas termiņu.*”.

kā arī Kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 5.daļā detalizēti aprakstīti aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas noteikumi. Tā kā šie ir vispārīgie kredītlīnijas līguma noteikumi, kas visiem Sabiedrības klientiem ir vienādi, tad, nepiekrītot līgumā definētajiem jēdzieniem un 5.daļā norādītajam, patērētājam ar Sabiedrību nav iespējams līgumu noslēgt vispār.

Līdz ar to piekrišana šādam papildpakalpojumam uzskatāma par obligātu priekšnoteikumu kredīta saņemšanai un tā ir daļa no kredīta līguma noteikumiem par ko vienojas Sabiedrība un kredīta ņēmējs.

Lai arī vispārējo aizdevuma līguma 5.daļā nav konkrēti iekļauti noteikumi, kādā apmērā tiek aprēķināta pagarināšanas maksa, no 5.3.apakšpunkta izriet, ka aprēķināmā komisijas maksa Sabiedrībai ir zināma, tā tiek darīta zināma aizņēmējam, līdzko tas rosina atmaksas termiņa pagarināšanu, kā arī Kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu līgumā lietoto terminu daļā pagarināšanas termiņš ierobežots līdz 30 dienām.

[12.5.] Kredīta kopējo izmaksu ierobežojums ar patērētājiem slēgtajos līgumos tika ieviests sākot ar 2016.gada 1.janvāri. 2016.gada 5.augustā pēc vairākkārtējiem PTAC sniegtajiem skaidrojumiem patērētāju (nebanku) kreditēšanas sektora dalībniekiem Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas telpās tika organizēta plaša tikšanās, kurā piedalīties aicināti bija gan komersanti, gan Ekonomikas ministrijas un PTAC pārstāvji, gan Latvijas Republikas Saeimas juridiskais birojs. Tikšanās gaitā Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā biroja pārstāvis visām iesaistītajām pusēm mutvārdos sniedza apliecinājumu, ka, izstrādājot grozījumus PTAL attiecībā uz kredītu kopējo izmaksu ierobežojumu, nav tikusi pieļauta doma tos neattiecināt arī uz aizdevuma atmaksas termiņa pagarinājuma maksām. Tādejādi minētā 2016.gada 5.augusta tikšanās pārtrauca diskusiju starp PTAC un patērētāju (nebanku) kreditēšanas nozares dalībniekiem par PTAL 8.panta (2³) daļā noteikto kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu piemērošanas jomu, nosakot par pienākumu kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu piemērot arī attiecībā aizdevuma līguma termiņa pagarinājuma maksām gadījumos, kad šādus pagarinājumus pieļauj līguma noteikumi un/vai bez piekrišanas pagarinājumu maksas esamībai nav iespējams noslēgt aizdevuma līgumu.

[12.6.] Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts (turpmāk – Senāts) 2020.gada 22.decembrī pieņēma Spriedumu, izmantojot Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) 2020.

gada 16. jūlija sprieduma lietā C-686/19 SIA “Soho Group” jēdziena “kredīta kopējās izmaksas patērētājam” sniegto interpretāciju: “Eiropas Savienības Tiesa minētajā spriedumā norādīja, ka jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” ir autonomas Eiropas Savienības tiesību jēdziens, kurš visā tās teritorijā ir jāinterpretē vienādi (*sprieduma 38.–39.punkts*). Tiesa, atsaucoties uz tās iepriekš pieņemtajiem nolēmumiem, atgādināja, ka nolūkā nodrošināt augstu patērētāju aizsardzību likumdevējs Direktīvā 2008/48/EK ir paredzējis plašu minētā jēdziena definīciju, kas aptver visas izmaksas, kuras patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītņēmumu un ir kredītoram zināmas, tostarp gan izmaksas, kas ir saistītas ar kredīta saņemšanu, gan izmaksas, kas ir saistītas ar tā lietošanu laika gaitā (*sprieduma 30.–33.punkts*). Aplūkojot konkrētās lietas apstākļus – proti, situāciju, kad kredīta pagarināšanas nosacījumi ir daļa no kredītņēmuma noteikumiem un nosacījumiem, par kuriem vienojas kredīta devējs un kredīta ņēmējs, – tiesa atzina, ka šādā situācijā kredīta pagarināšanas izmaksas ir uzskatāmas par kredīta devējam zināmām (tas ir, noteiktām vai nosakāmām) un tātad – atzīstamas par tādām izmaksām, kuras aptver jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” (*sprieduma 35.–36.punkts*). Izvērtējot jēdzienu „kredīta kopējās izmaksas patērētājam”, „kredīta kopsomma” un „kopējā summa, kas jāmaksā patērētājam” savstarpējo saistību, tiesa arī atzina par nepamatotu argumentu, ka ar kredīta pagarināšanu saistītās izmaksas nevarot ietilpt kredīta kopējās izmaksās patērētājam tā iemesla dēļ, ka kredītņēmuma noslēgšanas brīdī nav droši zināms, vai līgums tiks pagarināts (*sprieduma 37.–47.punkts*). Līdz ar to sprieduma noslēgumā tiesa secināja: jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” ir jāinterpretē tādējādi, ka šis jēdziens sevī ietver kredīta iespējamās pagarināšanas izmaksas gadījumā, ja, pirmkārt, konkrēti un precīzi noteikumi par kredīta iespējamu pagarināšanu, ieskaitot tā termiņu, ietilpst kredītņēmuma noteikumos un nosacījumos, par kuriem vienojas kredīta devējs un kredīta ņēmējs, un, otrkārt, ja šīs izmaksas kredīta devējam ir zināmas (*sprieduma 53.punkts*)” (sk. Sprieduma motīvu daļas 7.punkta otro rindkopu).

[12.7] Ņemot vērā iepriekš minēto, **Sabiedrības Pagarināšanas maksa ir iekļaujama PTAL 1.panta 9.punktā noteiktajās kredīta kopējās izmaksās un tā līgumos, kas noslēgti no 2016.gada 1.janvāra līdz 2019.gada 30.jūnijam (aizdevuma atmaksas termiņa gadījumā), nedrīkstēja pārsniegt 0,25% no kredīta summas atbilstoši tā brīža aktuālajam PTAL regulējumam, savukārt līgumos, kas noslēgti sākot ar 2019.gada 1.jūliju nedrīkst pārsniegt 0,07% dienā saskaņā ar Latvijas Republikas Saeima 2018.gada 4.oktobrī pieņemtajiem PTAL 8.panta 2.³daļas grozījumiem.**

[13] Vienlaikus PTAC rīcībā esošie Sabiedrības Kredītņēmuma līguma vispārīgie noteikumi neparedz jēdziena “pagarināšana ar ātro maksāspējas izvērtēšanu” lietojumu. Sabiedrība ir definējusi *pagarināšanu kā izsniegtās kredītņēmuma summas lietošanas termiņa pagarināšanu no 1 līdz 30 kalendārām dienām par ko tiek samaksāta pagarināšanas komisija*, līdz ar to jebkurš vidusmēra patērētājs, iepazīstoties ar līguma noteikumiem var pieņemt uz saņemtās informācijas balstītu lēmumu, paļaujoties, ka Sabiedrība kā nozares profesionālis gadījumā, ja patērētājam tomēr radīsies nepieciešamība izmantot līgumā atrunāto termiņa pagarināšanas gadījumu, piemēros normatīvajiem aktiem atbilstošu pagarināšanas maksu nevis “pagarināšanas maksu ar ātro maksāspējas izvērtēšanu”, kas nav ietverta līguma noteikumos un vairākkārtēji pārsniedz PTAL 8.panta 2.³ daļā noteiktos ierobežojumus.

Nevienā no Kredītņēmuma līguma vispārīgo noteikumu 5.daļas “Termiņš un Pagarināšanas komisija” punktiem nav noteikts, ka **pirms** aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas:

- 1) Sabiedrība kā aizdevējs veic atkārtotu maksāspējas izvērtēšanu,
- 2) grupē maksāspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu saņemšanas kanālus,
- 3) atbilstoši aizņēmēja izvēlētajam dokumentu iesniegšanas modelim (pieprasītos dokumentus iesniedz pats aizņēmējs vai deleģē dokumentu iegūšanu Sabiedrībai) diferencē pagarināšanas komisijas maksas.

Vēl jo vairāk - Kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 3.daļas “Kredītlīnijas summas Pieprasījums un izsniegšana” 3.6.apakšpunktā ir nepārprotami norādīts: “(..) *Aizņēmējs apliecina, ka saprot, ka Aizdevējs pārbauda Aizņēmēja maksāspēju un kredītvēsturi savā datubāzē, kā arī Trešo personu datubāzēs. Aizņēmēja spēja atmaksāt kredītu var tikt atkārtoti regulāri pārbaudīta un aktualizēta visā Līguma darbības laikā, tajā skaitā Trešo personu datubāzēs.*” Iekļaujot šādu punktu Kredītlīnijas vispārīgos noteikumus Sabiedrība paudusi apņemšanos gan sākotnējā aizdevuma pieteikuma izskatīšanas procesā, gan arī nepieciešamības gadījumā turpmāk visā līguma darbības laikā veikt darbības informācijas, kas nepieciešama aizņēmēja maksāspējas izvērtēšanai, iegūšanai un pārbaudīšanai no publiskajām (trešo personu) datu bāzēm.

Vienlaikus Kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 9.daļa “Izmaiņas Līgumā, Kredītlīnijas limitā un Kredītlīnijas summā” nosaka atkārtotas summas izmaksas nosacījumus. 9.daļas 9.5.apakšpunkts paredz: “*Pēc Līguma noslēgšanas Aizņēmējam ir tiesības pieprasīt Kredītlīnijas summu izmaksu neierobežotu reižu skaitu Kredītlīnijas limita kopējās summas ietvaros (..)*”. Vienlaikus nevienā citā no 9.daļas punktiem arī nav paredzēta atkārtota maksāspējas izvērtēšana patērētājam kredītlīnijas līguma darbības laikā aizņemoties atkārtoti, izņemot gadījumus, kad vienlaikus tiek palielināts iepriekš piešķirtās kredītlīnijas limits.

[14] Līdz ar to Sabiedrības līguma noteikumos ar patērētājiem nepastāv jēdziens “**pagarināšana ar ātro maksāspējas izvērtēšanu**”, jo tā faktiskā pielietojuma un aprēķināšanas kārtības skaidrojums līguma noteikumos nav veikts, kā arī par tā esamību patērētājs uzzina tikai pēc līguma noslēgšanas, saņemot izrakstīto rēķinu. PTAC ieskatā Sabiedrības izrakstītā rēķina uzbūves struktūra norāda uz Sabiedrības vēlmi ieturēt no patērētāja *ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju*, jo šī komisija Sabiedrības izrakstītajā rēķinā tiek norādīta kā pirmā apmaksai pat pirms rēķinā norādītās kopējās aizdevuma atmaksas summas. **Ātrās maksāspējas komisijas lielums**, kā jau iepriekš tika norādīts, **vairākkārtēji pārsniedz PTAL 8.panta 2.³ daļā noteikto kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu**, vienlaikus, samaksājot šo komisijas maksu, aizņēmējam netiek izvirzītas nekādas papildus prasības. Savukārt Kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu līgumā lietoto terminu daļā definētās *pagarināšanas komisijas* lielums, kuru Sabiedrība pirmšķietami aprēķina atbilstoši PTAL 8.panta 2.³ daļas prasībām, Sabiedrības izrakstītajā rēķinā apmaksai norādīts kā pēdējais, vienlaikus tā samaksas tiesību iegūšanai izvirzītas papildus prasības, kuru esamība Kredītlīnijas līguma Vispārīgajos noteikumos nav norādīta. Tikai saņemot rēķinu apmaksai patērētājs uzzina, ka, lai Sabiedrība veiktu līgumā atrunāto aizdevuma atmaksas termiņa pagarinājumu par līgumā definēto “pagarināšanas komisiju”, aizņēmējam pašam jāiegūst dokumenti, kurus Sabiedrība pieprasa Sabiedrības interneta vietnes bino.lv profilā, un jāspēj tos pievienot.

[15] Attiecībā uz ātrās maksāspējas izvērtēšanas komisijas piemērošanu PTAC lietas izskatīšanas gaitā 2020. un 2021.gada pirmajā pusē, lai pilnīgi un patiesi izvērtētu Sabiedrības īstenoto komercpraksi, ir pētījis un ieguvis informāciju arī no patērētāju par Sabiedrību iesniegtajām sūdzībām saistībā ar *ātrās maksāspējas izvērtēšanas komisiju* piemērošanu, iegūstot sekojošus rezultātus:

[15.1.] Sabiedrība bez publiskajām datu bāzēm (aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanai ir prasījusi patērētājiem iesniegt arī darba devēja izziņu par ienākumiem adresētu Sabiedrības vajadzībām ar 5 darba dienu derīguma termiņu (patērētāja (..) iesniegums PTAC, 2020.gada lieta (..), patērētāja (..) iesniegums PTAC, 2020.gada lieta (..), patērētājas (..) iesniegums PTAC, 2021.gada lieta (..)).

[15.2.] Sabiedrība darba devēja izziņu par ienākumiem aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanai no patērētāja ir prasījusi arī gadījumā, kad sākotnējais aizdevums ticis piešķirts balstoties uz patērētāja pensijas ienākumiem un darba vietas patērētājam nemaz nav (patērētāja (..) iesniegums PTAC, 2020.gada lieta (..)).

[15.3.] No divu iesniedzēju iesniegumiem PTAC izriet, ka patērētāji apšaubā

Sabiedrības leģitimitāti šādas izziņas pieprasīšanai kā no maksātspējas izvērtēšanas, tā no personas datu aizsardzības viedokļa (patērētāja (..) iesniegums PTAC, 2020.gada lieta (..), patērētāja (..) iesniegums PTAC, 2021.gada lieta (..)).

[16] Vienlaikus no iepriekš minētā konstatējams, ka Kredītlinijas līguma vispārīgo noteikumu līgumā lietoto terminu daļā definētās *pagarināšanas komisijas* gadījumā Sabiedrība no patērētājiem pieprasa par vienu ienākumus apliecinājošu dokumentu (darba devēja izziņa par ienākumiem adresēta Sabiedrības vajadzībām ar 5 darba dienu derīguma termiņu) **vairāk** nekā pati Sabiedrība spēj iegūt, patērētājam piemērojot *ātrās maksātspējas izvērtēšanas komisiju*. PTAC ieskatā šāda Sabiedrības rīcība patērētājus kā vienu no darījumu slēgšanas pusēm nostāda neizdevīgākā situācijā, jo patērētājiem, lai iesniegtu Sabiedrības pieprasīto ceturto dokumentu, ir jātērē laiks un jāizjūt neērtības vērsoties pie sava darba devēja ar izziņas pieprasījumu, kā arī jāmeklē tehniski risinājumi kā Sabiedrībai šādu izziņu iesniegt gadījumos, kad darba devējs patērētājam to izsniedz papīra formātā.

Nemot vērā iepriekš minēto, PTAC 2021.gada 2.februāra vēstulē Nr.3.3.-7/1036/F-331 (turpmāk – Vēstule) vērsās Datu valsts inspekcijā (turpmāk – Inspekcija) ar lūgumu Inspekcijas kompetences ietvaros sniegt viedokli:

“1) vai Sabiedrības veiktā datu apstrāde, pieprasot no patērētāja ienākumus un saistību esamību apliecinājošos dokumentus nevis pienākuma PTAL 8.panta (4¹), (4²) un (4⁴) daļu kārtībā veikt patērētāja maksātspējas izvērtēšanu pirms kreditēšanas līguma noslēgšanas, bet gan vienošanās par aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu ietvaros ar mērķi aizsargāt Sabiedrības leģitīmas intereses gūt peļņu, pārvaldīt riskus un neciest zaudējumus, veicot komercdarbību, vērtējama kā atbilstoša personas datu aizsardzību jomu regulējošo normatīvo aktu prasībām;

2) vai Sabiedrības rīcībā, pieprasot patērētājam iesniegt darba devēja izziņu par ienākumiem, nav saskatāms personas datu aizsardzību regulējošo normatīvo aktu pārkāpums, ņemot vērā apstākli, ka patērētājam, lūdzot darba devējam šādu izziņu izsniegt, tā rīcībā nonāk informācija par patērētāja saistību esamību.”

2021.gada 1.jūnijā PTAC saņēma Inspekcijas vēstuli Nr.7-4.2/204-N kā atbildi uz PTAC 2021.gada 2.februāra Vēstuli, no kurā minētā izriet, ka Inspekcija ir vērsusies Sabiedrībā ar pieprasījumu sniegt skaidrojumu un pēc iepazīšanās ar Sabiedrības atbildes argumentiem informē PTAC par sekojošo:

“1) Inspekcija Sabiedrības rīcībā, pieprasot patērētājam iesniegt četrus ienākumus un saistību esamību apliecinājošos dokumentus nolūkā ievērot PTAL paredzēto pienākumu vērtēt patērētāju spēju atmaksāt kredītu, Sabiedrības veiktajai personas datu apstrādei saskata tiesisko pamatu (Regulas 2016/679 6.panta 1.punkta f) apakšpunkts), tomēr tā kritiski vērtē apstrādes atbilstību Sabiedrības norādītajam tiesiskajam pamatam: Regulas 2016/679 6.panta 1.punkta c) apakšpunktam.

*2) Inspekcijai nav šaubu par PTAL ietverto pienākumu Sabiedrībai **pirms kreditēšanas līguma noslēgšanas** izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt kredītu, tomēr **Inspekcija nesaskata Sabiedrības atbildē norādītajā normatīvo aktu tvērumā Sabiedrības tiesības pieprasīt patērētājam iesniegt četrus ienākumus un saistību esamību apliecinājošos dokumentus, izsakot patērētājam vēlmi pagarināt aizdevuma summas lietošanas termiņu uz 30 dienām.** [...] Līdz ar to Sabiedrības veiktā personas datu apstrāde, pieprasot patērētājam iesniegt četrus ienākumus un saistību esamību apliecinājošos dokumentus (Valsts ieņēmumu dienesta izziņa par ienākumiem, AS CREFO biroja un AS Kredītinformācijas biroja izziņa par esošajām kredītsaistībām, kā arī darba devēja izziņa par ienākumiem) **nav atbilstoša Sabiedrības norādītajam tiesiskajam pamatam** – Regulas 2016/679 6.panta 1.punkta c) apakšpunktam.*

*3) Inspekcija Sabiedrības rīcību, pieprasot patērētājam iesniegt darba devēja izziņu par ienākumiem, obligāti norādot adresātu, kam tā tiek sniegta, **uzskata par pārmērīgu personas***

datu apstrādi, kas nav nepieciešama mērķa sasniegšanai un uzskatāma par nesamērīgu ar Sabiedrības norādīto personas datu apstrādes mērķi.

4) *Inspekcijas ieskatā Sabiedrība, pieprasot patērētājam iesniegt darba devēja izziņu par ienākumiem nav tiesīga pieprasīt obligāti norādīt adresātu, kam tā tiek sniegta. Šādai prasībai nav tiesiska pamata.”*

PTAC konstatēja, ka no patērētājas (..) iesniegumā (2021.gada lieta (..)) minētā, izriet ka Sabiedrība patērētājam pieprasījusi un no viņas saņēmusi “*ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju*”, taču Sabiedrība nav veikusi patērētājas kredītvēstures pārbaudi AS Kredītinformācijas birojs datu bāzē (par ko pārliecinājusies pati patērētāja). Tikai pēc PTAC pieprasījuma apstrādes patērētājas (..) lietā Sabiedrība atzina tehniskās nepilnības un piekrita saņemtās “*ātrās maksāspējas vērtēšanas komisijas*” novirzīt aizdevuma dzēšanai.

[17] PTAC lietas izskatīšanas gaitā 2020. un 2021.gada pirmajā pusē, pētot Sabiedrības īstenoto komercpraksi un vācot informāciju no citu patērētāju par Sabiedrību iesniegtajām sūdzībām saistībā ar *ātrās maksāspējas izvērtēšanas komisiju* piemērošanu, citu komisiju un līgumsodu ieturēšanu, iegūta sekojošu informāciju:

[17.1.] Sabiedrība patērētājas (..) (2021.gada lieta (..)) kreditēšanas gadījumā 2020.gada 13.oktobrī patērētājam noslēgtā kredītlīnijas līguma ietvaros izsniedza (..) EUR ar atmaksas termiņu 2020.gada 26.novembris. Divas dienas pirms atmaksas termiņa beigām - 2020.gada 24.novembrī izsniegta papildus summa (..) EUR apmērā, vienlaikus nosakot summas atmaksu pēc vienas dienas – 2020.gada 25.novembrī. 2020.gada 25.novembrī patērētāja, nespējot tūlītēji dzēst Sabiedrībai izveidojušās saistības, kas kopā jau pārsniedz PTAL 8.panta 2.⁸ daļas 1.punktā noteikto maksimāli pieļaujamo aizdevuma izsniegšanas summu, lūdza Sabiedrībai termiņa pagarināšanu;

[17.2.] Sabiedrība patērētāja (..) (2021.gada lieta (..)) kreditēšanas gadījumā 2020.gada 14.februārī izsniedza (..) EUR lielu aizdevumu, nosakot tā atmaksu 2 maksājumos, t.sk. galējo atmaksas termiņu – 2020.gada 15.martā. Pēc tam, kad patērētājs (..) 2021.gada 26.februārī un 27.februārī kopumā Sabiedrībai bija samaksājis (..) EUR, Sabiedrība 2021.gada 10.martā izsniedza patērētājam (..) EUR, Kredītlīnijas summas izsniegšanas apstiprinājumā kā atmaksas termiņu norādot iepriekš minēto – 2020.gada 15.martu, t.i. pēc 5 dienām aizdevuma pilnīgai atmaksai. Patērētājam 2020.gada 15.martā nesamaksājot, Sabiedrība ar nākamo dienu – 2020.gada 16.martu uzsāka līgumsoda aprēķināšanu.

[18] Līdz ar to PTAC ieskatā iepriekš aprakstītā Sabiedrības komercprakse izriet no kredītlīnijas līguma vispārīgo noteikumu 9.5.1.apakšpunkta, kurā paredzētas aizņēmēja tiesības pieprasīt kredītlīnijas summu izmaksu neierobežotu reižu, taču ir ierobežots lietošanas termiņš (9.5.1. “... *nedrīkst pārsniegt iepriekš izsniegtās Kredītlīnijas summas lietošanas Termiņu*”) – 30 dienas. No iepriekš minētā izriet, ka praksē tas izpaužas šādi – patērētājiem īsi pirms otrā maksājuma dienas jeb gala atmaksas termiņa tiek izsniegts vai atjaunota līdz iepriekš piešķirtajam limitam visa pieejamā summa, kas dažu dienu laikā ir Sabiedrībai jāsamaksā atpakaļ vai, to nespējot, jāmaksā pagarināšanas maksa vai līgumsods. Vienlaikus PTAC lietas izskatīšanas gaitā ir gūti pierādījumi, ka Sabiedrība ar patērētājiem slēgtajos līgumos pieļāvusi iespēju aizņēmējiem neveikt 1 grafika maksājumu pēc pirmajām 15 dienām (sankcijas nav paredzētas) un samaksāt visu pamatsummu un papildus komisiju par Sabiedrības naudas resursa lietošanu, iestājoties galējam 30 dienu termiņam vai, samaksājot pagarināšanas maksu, pagarināt aizdevuma galējo aizdevuma atmaksas termiņu uz laiku vēl līdz 30 dienām. Tāpat Sabiedrības piedāvātā līguma konstrukcija veidota tā, ka patērētājam pastāv iespēja līgumā piešķirtā limita ietvaros aizņemt ar īsi pirms pirmā 30 dienu termiņa iztecēšanas, zaudējot jēgu atmaksas noteikumam “2 vienādos maksājumos”, kā rezultātā patērētājam drīz vai tūlītēji

(t.sk. nākamajā dienā) pēc naudas saņemšanas ir jāatmaksā visa saņemtā summa vai jāveic aizdevuma atmaksas termiņa pagarinājums.

Kā izriet no Skaidrojumā 3 paskaidrotā, arī pati Sabiedrība apstiprina, ka piedāvā patērētājiem īstermiņa kredītu (skatīt Skaidrojuma 3 8. lapas ekrānšāviņu) - kredītliniju ar termiņu līdz 30 dienām (skatīt Skaidrojuma 3 9.lapas 7.punkta 4.rindkopu), kuru izveidojusi pielāgojot Sabiedrības līdz PTAL izmaiņu spēkā stāšanās sniegto patērētāju kredītēšanas pakalpojumu (Skatīt Skaidrojuma 3 2.lapas 2.punkta 2.rindkopu).

Līdz ar to PTAC ieskatā lietā ir gūti pierādījumi, ka atbilstoši Sabiedrības piedāvātajai līguma konstrukcijai ir iespējams izsniegt pēc iespējas lielāku aizdevuma summu termiņā līdz 30 dienām, neievērojot PTAL 8.panta (2⁸) daļā sākot ar 2019.gada 1.janvāri noteiktos maksimālās īstermiņa summas izsniegšanas ierobežojumus – līdz 50% no valstī noteiktās minimālās algas, kā arī neierobežotu reižu skaitu pagarināt aizdevuma atmaksas termiņu.

Tāpat PTAC ieskatā lietā ir gūti pietiekami pierādījumi, ka Sabiedrība, sākot ar 2019.gada 1.jūliju patērētājiem piemēro PTAL 8.panta 2.³ daļai neatbilstošu “ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju”, kas 5-7 reizes pārsniedz noteikto kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu – ne vairāk kā 0,07% dienā.

Lai arī Sabiedrība apgalvo, ka tā vienmēr ievērojusi normatīvajos aktos un Eiropas Savienības Tiesas 16.07.2020. spriedumā lietā C-686/19 SIA “Soho Group” noteiktā jēdziena “kredīta kopējās izmaksas patērētājiem” iekļaušanu aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanas maksās, PTAC norāda, ka iepriekš minētais lēmums plašākai sabiedrībai kļuva pieejams vien 2020.gada decembrī, t.i. pusotru gadu pēc 2019.gada 1.jūlija grozījumu spēkā stāšanās, kā arī PTAC rīcībā no patērētāju iesniegto sūdzību pielikumiem – Sabiedrības izrakstītajiem rēķiniem apmaksai konstatējams, ka vēl 2020.gada decembrī Sabiedrība savos rēķinos datu automatizēto iegūšanu kā atsevišķa pakalpojuma summu neizdalīja (tika piemērota termiņa pagarināšanas komisija ar automatizētu datu iegūšanu).

[19] Atsevišķi PTAC norāda, ka ne Direktīva 1 par patēriņa kredītliņģumiem, ne PTAL 8.panta 4.¹ daļa nenosaka pienākumu vērtēt patērētāju spēju saistību izpildes gaitā (t.sk. veicot aizdevuma summas pagarināšanu). Kā jau pati Sabiedrība norādījusi Skaidrojumā 2 – Direktīvas 1 mērķis ir atbildīga kredītliņģuma noslēgšana, kas it īpaši nozīmē, ka kreditoriem vajadzētu būt pienākumam pārbaudīt katra atsevišķa patērētāja kredītspēju [*maksāspēju*], savukārt PTAL 8.panta 4.¹ daļā noteikts pienākums: “ Pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu (..)”. Tātad abos gadījumos tiek norādīts uz pirmslīguma noslēgšanas laiku, nevis laiku, kad saistības jau stājušās spēkā. Savukārt, ja Sabiedrība masveidā vērtē patērētāju maksāspēju 30 dienas pēc sākotnējās summas izsniegšanas brīža, kuru laikā patērētāji nav veikuši ne vienu maksājumu saistību izpildei vai arī ir samaksājuši un tūlītēji aizņēmušies atkal, PTAC ieskatā tas norāda uz būtiskiem trūkumiem Sabiedrības maksāspējas izvērtēšanas procesā, piešķirot sākotnējos aizdevumus ar atmaksas nosacījumu 2-1 maksājumā 30 dienu termiņā bez pienācīgas maksāspējas (patērētāju ienākumu / izdevumu) izvērtēšanas, pasliktinot patērētāju sākotnējās izredzes norēķināties laikā un pilnā apjomā ar PTAL 8.panta 2.⁸ daļai neatbilstošas aizdevuma summas izsniegšanu.

PTAC ieskatā, kā pierādījums Sabiedrības būtiskiem trūkumiem maksāspējas izvērtēšanā ir arī pašas Sabiedrības 8 identificētie gadījumi, kad no patērētājiem ieturēta “ātrās maksāspējas vērtēšanas komisija”, bet ienākumus apliecināšie dokumenti nav iegūti. Tas, PTAC ieskatā, norāda uz apstākli, ka dokumentu iegūšanai nav saistības ar pašu maksāspējas izvērtēšanas procesu, kurš paredz uz ienākumu, saistību dokumentu pamata veikt patērētāju maksāspējas izvērtēšanu. PTAC norāda – ja nav dokumentu, uz kā pamata izvērtēt, tad nav arī paša izvērtēšanas procesa.

Līdz ar to PTAC ieskatā lietā ir gūti pierādījumi arī tam, ka Sabiedrības īstenotajai komercprakseī attiecībā uz maksāspējas izvērtēšanu, patērētājam pēc 30 dienu sākotnējā aizdevuma lietošanas termiņa lūdzot aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu vēl uz 10-30 dienām, nav saistības ar Sabiedrības pienākumu rūpīgi izvērtēt patērētāja spēju atmaksāt

kredītu. Tā ir komercprakse, kas vērsta uz papildus ienākumu gūšanu, t.sk. piedāvājot patērētājiem maksāt sākotnējā līgumā neatrunātu un PTAL 8.panta 2.³ daļai neatbilstošu “ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju” par automatizētu datu iegūšanu.

[20] PTAC norāda, ka PTAL 8.panta piecpadsmitā daļa paredz, ka: *“Izstrādājot patērētāju kreditēšanas pakalpojumus, piešķirot kredītus, sniedzot kredīta starpniecības pakalpojumus, dodot padomu, sniedzot papildu pakalpojumus saistībā ar kreditēšanas pakalpojumu patērētājiem vai izpildot kreditēšanas līgumā minētās saistības, kredīta devējs, kredīta starpnieks vai kredīta starpnieka pārstāvis rīkojas godīgi, taisnīgi, pārredzami un profesionāli, ņemot vērā patērētāja tiesības un intereses.”*

PTAC paskaidro, ka patērētājs ir mazāk aizsargātā līgumslēdzēja puse un nav profesionālis kreditēšanas jomā, līdz ar to ne vienmēr izprot savas saistības un iespējamās sekas. Līdztekus kredīta devēju reklāmas mudina vieglāk ietekmējamu patērētāju uz viegli un ātri iegūstamiem naudas līdzekļiem. Kā norādīts Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 1.jūnija spriedumā lietā Nr.A420163016 AA43-0642-17/5, *“Pietiekami daudzas personas iepirkumus veic impulsīvi, proti, lēmumus var ietekmēt, lai arī personas ir spējīgas pieņemt ekonomiski pamatotus lēmumus. Nereti personas neapzinās reklāmas faktisko ietekmi vai arī apzinās to nepilnīgi”*. PTAC norāda, ka nodoms aizņemties un iegūt līdzekļus kādai vēlmei vai nepieciešamībai rada atkarību aizņemties atkārtoti, tādēļ patērētājs var nepietiekoši izvērtēt vai pārvērtēt savas iespējas. Šādā situācijā kredīta devējam jāizrāda profesionālā rūpība, atbilstoši izvērtējot patērētāja iespējas atdot aizdevumu un izsniedzot tikai tādu, ko patērētājs visticamāk spētu atmaksāt. Sabiedrībai kā profesionālei patērētāju kreditēšanas nozarē, īstenojot komercpraksi, ir pienākums rīkoties labā ticībā un ievērot visu tai saistošo normatīvo aktu prasības, tajā skaitā izstrādājot un piedāvājot patērētāju interesēm atbilstošu specializētus kreditēšanas pakalpojumus, ievērojot godīguma, taisnīguma, pārredzamības un profesionālisma principus.

[21] Ievērojot visu iepriekš minēto, PTAC konstatē, ka Sabiedrība **atbilstoši NKAL 6. un 7.pantā noteiktajam ir īstenojusi profesionālai rūpībai neatbilstošu komercpraksi, kā arī atbilstoši NKAL 10.panta 1.punktam īstenojusi maldinošu noklusēšanu, kas būtiski negatīvi ietekmē patērētāja ekonomisko rīcību:**

[21.1] slēdzot ar patērētājiem īstermiņa kreditēšanas līgumus (līdz 30 dienām), kuros izsniegtās aizdevuma summas pārsniedz PTAL 8.panta 2.⁸ daļā 1.punktā noteikto maksimālās summas ierobežojumu;

[21.2] piedāvājot patērētājiem pagarināt īstermiņa kreditēšanas līgumus (līdz 30 dienām) pretēji PTAL 8.panta 2.⁸ daļā 2.punktā noteiktajam vairāk nekā 2 reizes;

[21.3] pieprasot patērētājiem iesniegt ienākumus un izdevumus apliecinošus dokumentus brīdī, kad patērētāji nespēj laikā un/vai pilnā apmēra norēķināties par uzņemtajām saistībām, un patērētājiem nespējot tos sagādāt, piedāvājot pakalpojumu, kas nav atrunāts sākotnējā līguma noteikumos, pieprasot par šo pakalpojumu “ātrās maksāspējas vērtēšanas komisiju”, kas 5-7 reizes pārsniedz PTAL 8.panta 2.³ daļā sākot ar 2019.gada 1.jūliju noteiktos kredīta kopējo izmaksu dienā ierobežojumus;

[21.4] Sabiedrība ar patērētājiem slēgtajos līgumos pretēji Noteikumu Nr.691 56.6.apakšpunktā noteiktajam nav skaidri un lakoniski norādījusi aizņēmuma likmi gadā.

[22] NKAL 15.panta astotā daļa nosaka: *„ja Uzraudzības iestāde atzīst komercpraksi par negodīgu, tā ir tiesīga pieņemt vienu vai vairākus lēmumus, ar kuriem:1) nosaka komercprakses īstenošanai pienākumu atbilstošā veidā sniegt papildu informāciju, kas nepieciešama, lai nodrošinātu komercprakses atbilstību šā likuma prasībām; 2) nosaka komercprakses īstenošanai pienākumu nekavējoties izbeigt negodīgu komercpraksi; 3) aizliedz negodīgu komercpraksi, ja tā vēl nav uzsākta, bet ir paredzama; 4) nosaka komercprakses*

īstenotājam pienākumu publicēt attiecīgajai komercprakseī atbilstošā saziņas līdzeklī paziņojumu, kurā norādīta labotā informācija, atsaucot negodīgo komercpraksi; 5) uzliēk naudas sodu šā likuma 15.2 pantā noteiktajā kārtībā; 6) nosaka par labas prakses kodeksu atbildīgajai personai pienākumu izdarīt labojumus kodeksā, lai novērstu negodīgu komercpraksi”.

NKAL 15.² panta pirmā daļa paredz, ka „uzraudzības iestāde ir tiesīga par negodīgu komercpraksi uzliēk komercprakses īstenotājam soda naudu līdz 10 procentiem no tā pēdējā finanšu gada neto apgrozījuma, bet ne vairāk kā 100 000 euro. Soda naudas apmērs ir nosakāms samērīgs ar izdarīto pārkāpumu (...)”.

[23] Sabiedrības rīcība ir klasificējama kā “sevišķi smags pārkāpums”, kura būtību raksturo:

[23.1] būtiska ietekme uz sabiedrības/patērētāju kolektīvajām interesēm (Sabiedrība ir tirgus līderis patērētāju (nebanku) īstermiņa (laikā līdz 30 dienām) kreditēšanā²);

[23.2] īstenota negodīga komercprakse, kas skar/var skart plašu patērētāju loku:

- Kopumā (...) Sabiedrības klienti (patērētāji) kopš 2019.gada 1.jūlija veikuši aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu, iesniedzot maksātspējas vērtēšanai nepieciešamos dokumentus;
- Kopumā (...) Sabiedrības klienti (patērētāji) kopš 2019.gada 1.jūlija veikuši aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšanu, neiesniedzot maksātspējas vērtēšanai nepieciešamos dokumentus, bet izmantojot Sabiedrības piedāvāto automatizēto klienta maksātspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu iegūšanu;
- Kopš 01.07.2019. aizdevuma atmaksas termiņa pagarināšana, neiesniedzot maksātspējas vērtēšanai nepieciešamos dokumentus, bet izmantojot Sabiedrības piedāvāto pakalpojumu ar automatisko klienta maksātspējas izvērtēšanai nepieciešamo dokumentu iegūšanu, ir veikta 78'133 reizes, patērētājiem samaksājot 2'474'944 EUR.

[23.3.] pārkāpumi īstenoti ilgstošā laika periodā (sākot ar 2019.gada 1.janvāri).

[24] PTAC norāda, ka, ievērojot labas pārvaldības principu un samērīguma principu, apstākļi, ka Sabiedrība atzīst papildpakalpojuma līguma neesamību, ir veikusi izmaiņas patērētājiem izrakstāmo rēķinu formās, ir veikusi auditu, identificējot [...] gadījumus, kad ieturēta “ātrās maksātspējas vērtēšanas komisija”, ienākumus apliecinošos dokumentus nesauņēmot vispār, un piedāvājusi patērētājiem samaksāto komisijas maksu novirzīt saistību atlikuma samazināšanai, piekriēt veikt izmaiņas ar patērētājiem slēdzamajos līgumos, norādot aizņemuma likmi gadā, ir ņemams vērā, nosakot soda naudas apmēru.

Ņemot vērā Sabiedrības pieļautā pārkāpuma būtību, raksturu, radīto kaitējumu patērētāju kolektīvajām interesēm, nebūtu lietderīgi pieņemt NKAL 15.panta astotās daļas 1., 3., 4. un 6.punktā noteiktos lēmumus, bet gan PTAC ieskatā konkrētajā gadījumā Sabiedrībai par izdarīto pārkāpumu saskaņā ar NKAL 15.panta astotās daļas 5.punktu ir piemērojama soda nauda šā likuma 15.2 pantā noteiktajā kārtībā, kā arī piemērojams tiesiskais pienākums. PTAC ieskatā ar soda naudas palīdzību Sabiedrība tiks motivēta savā turpmākajā komercpraksē nepieļaut līdzīga rakstura pārkāpuma izdarīšanu.

Saskaņā ar Sabiedrības gada pārskatu par 2019.gadu (jaunāki dati nav pieejami) tās neto apgrozījums bija 8 344 610 EUR. Ievērojot pārkāpuma būtiskumu, apjomu, ilgumu, tostarp šajā lēmumā analizētos pārkāpuma izdarīšanas apstākļus, raksturu un radīto ietekmi, PTAC secina, ka Sabiedrības nodarītais pārkāpums, īstenojot negodīgu komercpraksi, attiecībā uz “ātrās maksātspējas vērtēšanas komisiju” ir vērtējams kā sevišķi smags pārkāpums. Papildus, ņemot vērā

² (...)

apstākli, ka Sabiedrība ir sadarbojusies un labprātīgi piekrīt veikt atsevišķus uzlabojumus – kopējais soda naudas apmērs Sabiedrībai nosakāms 90 000,00 EUR apmērā. Procentos soda naudas apmērs sastāda 1,08% no Sabiedrības 2019.gada neto apgrozījuma un 90.00% no maksimālās soda naudas, kas uzskatāms par samērīgu soda naudas apmēru, ņemot vērā izdarīto pārkāpumu un tā ietekmi.

Ņemot vērā minēto, PTAC nolemj:

pamatojoties uz NKAL 1.panta pirmo daļu, 2.pantu, 4.panta pirmo daļu, otrās daļas 1.punktu, 6.pantu, 7.panta pirmo daļu, otrās daļas 1.punktu, 10.panta 1.punktu, 14.panta pirmo daļu, 15.panta pirmās daļas 1. punktu, 15.panta astotās daļas 5.punktu, 15.2 panta pirmo un otrās daļas 4.punktu, PTAL 1.panta 9.punktu, 8.panta (2.² (2.³ un 2.⁸ daļu, Noteikumu Nr.691 56.6.apakšpunktu, 2.2.apakšpunktu, 6., 7.punktu (iepriekš - Noteikumu Nr.1219 2.2.apakšpunkts, 6., 7.punkts), APL 4.pantu, 51.pantu, 55.panta 2.punktu, 65.panta ceturto daļu, 66.pantu un 67.pantu:

SIA “Extra Credit”

juridiskā adrese: Skanstes iela 52, Rīga, LV-1013

reģistrācijas numurs: 40103548796

- 1) uzlikt soda naudu 90 000,00 EUR (deviņdesmit tūkstoši eiro, 00 centi) apmērā
- 2) uzlikt pienākumu izbeigt lēmumā konstatēto negodīgu komercpraksi: -
 - ierobežot patērētājiem līdz 30 dienām izsniedzamo kredīta lielumu līdz PTAL 8.panta 2.⁸ daļas 1.punktā noteiktajai maksimālajai aizdevuma summai – 50% no valstī noteiktās minimālās mēneša algas;
 - ar patērētājiem noslēgtos līgumus termiņā līdz 30 dienām nepagarināt vairāk kā 2 reizes atbilstoši PTAL 8.panta 2.⁸ daļas 2.punktā noteiktajam;
 - pārtraukt pieprasīt patērētājiem iesniegt dokumentus maksātspējas izvērtēšanai, brīdī, kad pēc sākotnējā aizdevuma lietošanas termiņā līdz 30 dienām patērētāji vēlas pagarināt aizdevuma atmaksas termiņu vēl uz 30 dienām un pārtraukt piemērot jebkāda veida komisijas maksas par patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanu;
 - pārtraukt piemērot komisijas maksu saistību izpildes gaitā, kas pārsniedz PTAL 8.panta (2³) daļā noteiktos kredīta kopējo izmaksu ierobežojumus;
 - saskaņā ar Noteikumu Nr.691 56.6.apakšpunktā noteikto: skaidri un lakoniski ar patērētājiem slēgtajos kredītēšanas līgumos norādīt aizņēmuma likmi gadā.

Saskaņā ar NKAL 19.panta pirmo daļu, Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmo un otro daļu, 79.panta pirmo daļu šis lēmums ir spēkā ar dienu, kad tas kļūst zināms Sabiedrībai, un Sabiedrība to var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā viena mēneša laikā no dienas, kad lēmums stāties spēkā Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā.

Tiesiskā pienākuma neizpildes gadījumā PTAC, pamatojoties uz 2011.gada 29.marta Ministru kabineta noteikumu Nr.245 “Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniegšanai” 37.punktu un 38.3.apakšpunktu, ir tiesīgs lemt par Sabiedrībai izsniegtās speciālās atļaujas (licences) Nr. NK-2016-044 darbības apturēšanu.

Soda nauda jāsamaksā ar pārskaitījumu, maksājuma uzdevumā norādot:

Saņēmējs: Valsts kase, Reģistrācijas numurs 90000050138

Saņēmēja iestāde: Valsts kase, BIC kods TREL LV22

Konts (IBAN): LV12TREL1060121019400

Maksājuma mērķis: Lēmums Nr. 19-pk
Pieņemšanas datums: 14.10.2021.

Soda nauda jāsamaksā ne vēlāk kā 30 dienu laikā pēc dienas, kad saņemts lēmums. Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Direktore

Baiba Vītoliņa

[..]

IZRAKSTS PAREIZS